

7. 3. 2025

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Jak se FIDIC smluvní podmínky a české právo vyrovnávají s vyšší mocí

V poslední době se stále více hovoří o FIDIC (Mezinárodní federace konzultačních inženýrů) smluvních podmínkách, což má své opodstatnění. FIDIC smluvní podmínky, které jsou známé pro svou komplexnost a široké využití u stavebních projektů, představují klíčový nástroj pro zajišťování spravedlivé rovnováhy mezi smluvními stranami. V naší předchozí sérii článků jsme se zabývali základními aspekty FIDIC smluvních podmínek, včetně jejich struktury a specifickými požadavky, které FIDIC klade na smluvní strany.

V tomto článku se zaměříme na konkrétní, ale v poslední době velmi zásadní aspekt FIDIC smluv, a to na ustanovení o vyšší moci.

Vyšší moc se do popředí zájmu dostala zejména začátkem pandemie COVID-19, která měla výrazný vliv na dodavatelsko-odběratelské vztahy. A dále i v souvislosti s agresí Ruské federace na Ukrajině.

Podrobněji se podíváme na to, jak jsou formulována ustanovení o vyšší moci. Prozkoumáme, jaké události jsou považovány za vyšší moc, jaké jsou povinnosti stran při nastalé vyšší moci a jaké jsou možnosti pro řešení takových situací.

Koncept vyšší moci je ve smluvním právu zásadním pojmem, neboť umožňuje stranám smlouvy řešit situace, které jsou mimo jejich kontrolu a které by jinak mohly vést k nesplnění smluvních závazků. Vyšší moc má v kontextu FIDIC smluv specifické definice a postupy, které je třeba důkladně znát a správně aplikovat, aby byly chráněny zájmy všech zúčastněných stran.

Vyšší moc v českém právu

V českém právu je pojem vyšší moci (*vis maior*) pojímán s jistou opatrností a specifičností, která odráží jeho komplexní povahu a význam pro smluvní vztahy. Zákonná definice vyšší moci v občanském zákoníku není explicitně stanovena. Odkaz na vyšší moc v občanském zákoníku lze spatřovat v ustanovení § 2913 odst. 2, byť dle některých autorů úmyslem zákonodárce nebylo přímo výslovně konstruovat doložku vyšší moci.[\[1\]](#) Na druhou stranu odborná veřejnost nepřikládá tomuto rozdílu význam a termíny jako neodvratitelná náhoda nebo vyšší moc (*vis maior*) jsou tak již určitým koloritem.[\[2\]](#)

Podle § 2913 odst. 2 občanského zákoníku se dlužník zproští povinnosti nahradit škodu, pokud prokáže, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Toto ustanovení odráží zásadní prvky, které musí být kumulativně naplněny pro úspěšné uplatnění liberačního důvodu. Tedy nepředvídatelnost, mimořádnost, nepřekonatelnost a nezávislost na vůli škůdce.

Je třeba zmínit, že toto ustanovení občanského zákoníku je dispozitivní povahy, což znamená, že se smluvní strany mohou dohodnout na odlišném rozsahu liberačních důvodů.[\[3\]](#) Mohou tak rozšířit

rozsah vyšší moci nad rámec § 2913 odst. 2 občanského zákoníku. Je tak umožněna flexibilita při smluvním vyjednávání a přizpůsobení konkrétním potřebám a očekáváním smluvních stran.

Nejčastěji se vyšší mocí rozumí přírodní události, jako jsou živelní pohromy, nebo významné společenské události, které svou povahou splňují všechny její charakteristické znaky. Mezi tyto události patří například válka, státní převrat, revoluce či generální stávka.

Tak např. v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. ledna 2013, sp. zn. 25 Cdo 1979/2012, byla za vyšší moc považována extrémní povětrnostní situace, konkrétně poryvy větru přesahující rychlost 35 m/s, které způsobily pád věžového otočného jeřábu. Nejvyšší soud konstatoval, že navzdory dodržení všech bezpečnostních opatření nebylo možné této události zabránit ani ji odvrátit. Pád jeřábu tedy nebyl důsledkem provozu samotného, nýbrž šlo o zásah vnější přírodní síly, která nebyla závislá na vůli provozovatele. Tento závěr potvrzuje i Nejvyšší soud ve svém pozdějším rozhodnutí ze dne 30. září 2020, sp. zn. 23 Cdo 2321/2020, v němž uvedl, že za vyšší moc lze označit situaci, kdy *„padlé stromy byly zcela zdravé, vyvrácené i s kořenovými baly v důsledku mimořádné a nepředvídatelné okolnosti (poryvy větru).“* Obě tato rozhodnutí tedy reflektují skutečnost, že vyšší moc zahrnuje i extrémní přírodní jevy, které nelze objektivně předvídat ani jim účinně čelit.

V poslední době s ohledem na celospolečenské události jako pandemie COVID-19 nebo ruská agrese na Ukrajině, se otázka vyšší moci dostala do popředí. Tak např. Krajský soud v Praze v rozsudku ze dne 2. prosince 2021, sp. zn. 27 Co 229/2021, uvedl, že pandemii COVID-19 lze hodnotit jako vyšší moc, neboť se jedná o neobvyklou a nepředvídatelnou okolnost, která byla nezávislá na tom, kdo se jí dovolává, a současně jejím důsledkům nemohlo být i přes veškerou vynaloženou péči zabráněno. Tento závěr potvrdil i navazující rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. dubna 2023, sp. zn. 26 Cdo 1323/2022, v němž se soud zabýval otázkou, zda pandemii COVID-19 lze považovat za vyšší moc. Nejvyšší soud konstatoval, že ačkoliv pandemie COVID-19 byla nepředvídatelnou událostí, nelze ji za vyšší moc označit bez dalšího. Je nezbytné vždy individuálně posoudit, jakým způsobem a v jaké míře pandemie, případně opatření proti jejímu šíření, reálně ovlivnily konkrétní smluvní vztah. Z toho vyplývá, že opětovné ochromení ekonomiky v důsledku pandemie by již nemohlo být považováno za nepředvídatelnou událost, neboť smluvní strany by s takovou možností měly počítat a své závazky tomu přizpůsobit.

Tento závěr lze podle našeho názoru vztáhnout i na ruskou agresi, neboť v současném světovém kontextu je válka mezi Ruskem a Ukrajinou již dostatečně známá a její dopady jsou zjevné. Smluvní strany by tedy měly mít možnost přizpůsobit své závazky tak, aby reflektovaly možné důsledky tohoto konfliktu, který není pro většinu podniků a jednotlivců zcela nepředvídatelný. Nejvyšší soud se ve svém rozhodnutí ze dne 25. dubna 2023, sp. zn. 23 Cdo 125/2022 zabýval vymezením, za jakých podmínek lze považovat překážku bránící dlužníkovi ve splnění smluvní povinnosti za nepředvídatelnou, mimořádnou, nepřekonatelnou a nezávislou na jeho vůli.

Podle Nejvyššího soudu je překážka považována za nepřekonatelnou, pokud jejímu působení nebylo možné zamezit ani vynaložením maximálního rozumného úsilí. Při hodnocení předvídatelnosti překážky by měl soud zkoumat, zda by dlužník mohl s určitou pravděpodobností očekávat její vznik v době uzavírání smlouvy, přičemž bere v úvahu dostupnost relevantních informací a obecné znalosti o možných příčinách a důsledcích takové překážky.

Soudní posouzení zahrnuje také analýzu mimořádnosti překážky, která se posuzuje

s ohledem na její obvyklost či neobvyklost v podobných situacích. Překážka, která je typicky obvyklá nebo se objevuje s určitou četností, není považována za mimořádnou, a dlužník by měl předem zvážit možnost jejího vzniku a smluvně se proti ní zajistit. Celkově je výklad Nejvyššího soudu zaměřen na to, aby byla zajištěna spravedlivá rovnováha mezi zájmy smluvních stran, přičemž dlužník nese riziko za předvídatelné překážky.

FIDIC smluvní podmínky a vyšší moc

Ve smluvních podmínkách FIDIC Red Book, které jsou klíčové pro mezinárodní stavební projekty, je vyšší moc podrobně definována v Pod-článku 19. Vyšší moc je popisována jako výjimečná událost nebo okolnost, kterou smluvní strana nemůže ovládat, je tedy mimo kontrolu některé ze smluvních stran, proti které tato smluvní strana nemohla učinit opatření před uzavřením smlouvy a které se po jejím vzniku nemohla tato smluvní strana účelně vyhnout nebo ji překonat. Posledním kritériem je, že událost nemůže být významně přičítána druhé smluvní straně.

Red Book v Pod-čl. 19.1 rovněž již explicitně vymezuje, které události může vyšší moc zahrnovat. K vyšší moci mohou patřit různé situace, jako války, přírodní katastrofy, terorismus nebo vládní akce, pokud splňují výše uvedené podmínky. Zásadní je, že smluvní strana postižená vyšší mocí je povinna o této události nebo okolnosti informovat druhou stranu, a to do 14 dnů od doby, kdy se o ní tato smluvní strana uvědomila nebo měla uvědomit příslušnou skutečnost nebo okolnost zakládající vyšší moc. V oznámení musí smluvní strana uvést a specifikovat závazky, v jejichž plnění je nebo bude touto událostí nebo okolností zakládající vyšší moc bráněno. Učiní-li smluvní strana toto oznámení ve stanovené lhůtě, je zproštěna z plnění těchto závazků, které v oznámení specifikuje, a to na dobu, jak jí smluvní strany brání v jejich plnění. I když se 14denní lhůta pro oznámení může zdát jako dostatečně dlouhý časový úsek, někdy není zřejmé, kdy přesně daná událost nastala, nebo kdy se stala dostatečně významnou, aby ovlivnila plnění smluvních závazků jedné ze stran. Oznámení o nastalých skutečnostech souvisejících s vyšší mocí má být pochopitelně adresováno druhé smluvní straně, přičemž lze jednoznačně doporučit, aby strana odeslala kopii oznámení správci stavby, protože součástí oznámení může být claim (viz níže).

V rámci české právní praxe je za výjimečnou událost nebo okolnost zakládající vyšší moc doplněna i situace, dojde-li ke zrušení stavebního povolení příslušným orgánem po podpisu samotné smlouvy o dílo. Toto rozšíření definice vyšší moci vychází z uznání, že zrušení stavebního povolení má zásadní vliv na průběh a realizaci stavebního projektu, a nejedná se tak o skutečnost, kterou by smluvní strany mohly ovlivnit v momentě uzavření smlouvy. I v tomto případě je však třeba naplnit podmínky vyšší moci.

Red Book v Pod-čl. 19.2. rovněž explicitně stanovuje, že vyšší moc se nepoužije na závazky kterékoli smluvní strany zaplatit druhé smluvní straně podle smlouvy. Red Book nikterak nespécifikuje, co nastane, nebude-li 14denní lhůta dodržena. Lze se však domnívat, že nebude-li dodržena, nárok smluvní strany nevznikne, a to i v kontextu Pod-čl. 19.3 Red Book, který pojednává o povinnosti smluvních stran za všech okolností vynaložit veškeré přiměřené úsilí k minimalizaci jakéhokoli zpoždění při plnění smlouvy v důsledku vyšší moci.

Pod-čl. 19 Red Book, který se zabývá vyšší mocí, byl předmětem interpretace v mnoha rozhodnutích mezinárodních arbitrází. Jako příklad můžeme uvést rozhodnutí ICC[4], které se zabývalo hrozbou ze strany ISIS. Tribunál ve svém posouzení uvedl, že i přes závažnost situace nebyly splněny všechny podmínky pro klasifikaci této události jako vyšší moci podle Pod-čl. 19.1.

písm. b) a c) Red Book tedy, že se nejedná o událost nebo okolnost, proti které nemohla smluvní strana učinit opatření před uzavřením smlouvy a které se nemohla účelně vyhnout nebo ji překonat poté, co nastala. Žalobce podle rozhodnutí přijal rozumná a vhodná opatření ještě předtím, než hrozba ISIS nabyla na intenzitě, a podnikl patřičné kroky i poté, aby zabránil jakýmkoli materiálním následkům. Z daného rozhodnutí je tedy zřejmé, že ne každá výjimečná událost nebo okolnost, jakou bezesporu nástup a válka proti ISIS byla, může být podřazena pod pojem vyšší moc podle pod-čl. 19 Red Book. Podle této logiky proto vliv nyní probíhající agrese Ruské federace proti Ukrajině na nedostatek stavebního materiálu nemusí být za určitých okolností shledána jako událost zakládající právo postupu podle pod-čl. 19. Red Book. V oznámení, které se týká vyšší moci, bude ta smluvní strana, která vyšší moc oznamuje, muset doložit, že válka nebyla předvídatelná.

Důsledkem oznámení o vyšší moci je, jak jsme již uvedli výše, že smluvní strana není povinna plnit závazky, které v oznámení uvede s výjimkou závazků zaplatit druhé smluvní straně. Vznikne-li smluvní straně zpoždění a náklady z důvodů vyšší moci, má zhotovitel nárok učinit claim podle Pod-čl. 20 Red Book[5], který zašle správci stavby.

V tomto rozhodnutí[6], které se týkalo vyšší moci podle pod-čl. 19 Red Book, žalobce, zhotovitel, tvrdil, že násilné protesty místní komunity znemožnily pokračování stavebních prací, a proto byl oprávněn smlouvu ukončit. Protesty měly podobu násilností a zastrašování ze strany místních obyvatel, kteří požadovali zaměstnání na projektu a využívání místních dodavatelů. Žalobce argumentoval, že tyto události představovaly vyšší moc, neboť mu bránily v provádění prací po nepřetržitou dobu 84 dnů, což bylo dle smlouvy dostatečné k jejímu ukončení.

Žalovaný se bránil tím, že nepokoje byly pouze dočasné a že situaci vyřešil prostřednictvím dohody s místní komunitou. Tvrdil, že po tomto datu neexistovaly žádné překážky bránící pokračování prací, a proto žalobce neměl právo smlouvu ukončit. Soud dospěl k závěru, že situace na staveništi nesplňovala definici vyšší moci podle smlouvy, jelikož žalobce nedodržel smluvní postupy, zejména neprokázal, že podnikl dostatečné kroky k minimalizaci zpoždění. Soud rovněž konstatoval, že přerušení prací nebylo dostatečně **trvalé** a že žalobce nevyužil všechny možnosti k pokračování v projektu.

Toto rozhodnutí potvrzuje, že pro úspěšné uplatnění vyšší moci v rámci stavebních smluv je nezbytné nejen prokázat existenci nepředvídatelných překážek, ale také doložit, že zhotovitel vyčerpал všechny dostupné prostředky k jejich překonání. Zhotovitelé by proto měli věnovat zvláštní pozornost smluvním mechanismům řízení rizik a důsledně dokumentovat své kroky při řešení krizových situací.

Mezinárodní arbitráž se zabývala i otázkou vyšší moci v souvislosti s pandemií COVID-19, která bezpochyby představovala mimořádnou událost s významným dopadem na byznys. Soudy a arbitrážní tribunály však opakovaně zdůraznily, že samotná existence pandemie není automatickým důvodem pro omluvu neplnění smluvních závazků - klíčovým faktorem zůstává přímá souvislost mezi pandemií a nemožností plnění.

Ve sporu[7] projednávaném u Mezinárodního rozhodčího soudu ICC vlastník hotelu argumentoval, že jeho neplnění povinností podle smlouvy o řízení hotelu bylo omluveno doložkou o vyšší moci. Soud však rozhodl, že vlastník nese důkazní břemeno a musí prokázat, že pandemie byla přímou příčinou jeho neplnění smlouvy, nikoliv pouze faktorem, který zhoršil již existující finanční potíže. Klíčovým zjištěním bylo, že hotel se již před pandemií potýkal s opožděným otevřením a významnými ekonomickými problémy, přičemž vlastník aktivně hledal alternativní způsoby generování příjmů. Pandemie sice vedla

k hospodářskému poklesu, avšak doložka o vyšší moci ve smlouvě výslovně vylučovala neplnění způsobené všeobecným ekonomickým poklesem nebo nedostatkem finančních prostředků.

Tento případ jasně ukazuje, že při uplatnění vyšší moci je zásadní **přímá kauzální souvislost** mezi mimořádnou událostí a nemožností plnění. Pouhé zhoršení finanční situace v důsledku pandemie nestačí - strana se musí prokazatelně snažit minimalizovat dopady a doložit, že událost skutečně **znemožnila splnění jejích závazků**, a nikoliv pouze zhoršila ekonomické podmínky.

Závěr

V tomto článku jsme se zaměřili na klíčové aspekty vyšší moci jednak v českém právu, jednak ve smluvních podmínkách FIDIC. Vyšší moc, charakterizovaná svou nepředvídatelností, mimořádností a neovladatelností, představuje významný právní koncept, který umožňuje smluvním stranám řešit mimořádné události, jež by jinak mohly vést k nesplnění smluvních závazků. Jak je zdůrazněno v samotné právní praxi, definice a kritéria pro vyšší moc se mohou výrazně lišit, a proto je nezbytné, aby byla každá situace hodnocena individuálně s ohledem na specifické okolnosti případu.

Vzhledem k právním důsledkům vyvěřajícím z oznámení vyšší moci podle Red Book či Yellow Book, je třeba přistupovat k jeho formulaci s maximální opatrností. Doporučuje se, aby smluvní strany vždy konzultovaly obsah takového oznámení s právníkem. Důvodem je, že oznámení o vyšší moci je důležitý dokument, který musí být zpracován tak, aby byly právně korektně definovány povinnosti stran vzniklé v důsledku mimořádných okolností, jak vyplývá i z výše uvedených rozhodnutí soudů. Taková oznámení musí být pochopitelně v souladu s platnými právními normami a smluvními ujednáními, což je zásadní pro ochranu zájmů všech zúčastněných stran a pro uplatnění nároků smluvních stran.

JUDr. Lukáš Sommer
Advokát / Partner

JUDr. Ondřej Brožek

Advokát / Senior associate

Mgr. Jan Kurník

Advokátní koncipient / Junior Lawyer

**ROWAN®
LEGAL**

ROWAN LEGAL, advokátní kancelář s.r.o.

GEMINI Center
Na Pankráci 1683/127
140 00 Praha 4

Tel.: +420 224 216 212
Fax: +420 224 215 823
e-mail: paha@rowan.legal

---

[1] ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI. 1.vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2014, s. 965.

[2] PAŠEK, Martin. § 2913 [Porušení smluvní povinnosti]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 11.

[3] S limitem v § 2898 občanského zákoníku.

[4] ICC Case No. 21785/ZF/AYZ, Partial Final Award, ze dne 4 června 2019

[5] Zde odkazujeme na náš předchozí článek „Smluvní zánik nároku v kontextu FIDIC smluv: Analýza vztahu k § 654 občanského zákoníku“. Dostupný >>> [zde](#).

[6] Rozsudek Nejvyššího odvolacího soudu Jižní Afriky č. 577/2019, ze dne 14. září 2020

[7] Ace Group International v. 225 Bowery LLC

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Novelizace nařízení EU o odlesňování \(EUDR\)](#)
- [Prekluze důvodu neplatnosti VH](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)